

Бойові заслуги 75 ск були відзначені тим, що він став називатися Белградсько-Будапештським.

Почесні найменування визволених міст України одержали 112 стрілецьких дивізій, з яких 11 удостоєні такої пошани двічі (наприклад, 23 та 30 Київсько-Житомирська, 230 і 340 Сумсько-Київська, 130 і 280 Котопусько-Коростенська та ін.). Усім 10 гвардійським повітряно-десантним дивізіям були присвоєні почесні найменування в зв'язку з визволеннями ними українських міст. Перша гвардійська повітряно-десантна дивізія почала називатися Звенигородсько-Бухарестською, а 6 гвардійська повітряно-десантна — Кременчуцько-Знам'янською.

Одержавши почесні найменування та відзнаки під час визволення українських міст, 10 стрілецьких з'єднань пізніше були удостоєні таких же відзнак під час визволення столиць багатьох європейських країн. Серед них 4 гвардійська Апостолівсько-Віденська, 15 гвардійська Харківсько-Празька, 25 гвардійська Синельниково-Будапештська, 58 гвардійська Червоноградсько-Празька, 62 гвардійська Звенигородсько-Будапештська, 94 гвардійська Запорізько-Берлінська, 132 Бахмацько-Варшавська, 151 Жмеринсько-Будапештська, 266 Артемівсько-Берлінська, 375 Харківсько-Бухарестська стрілецькі дивізії.

40 гвардійська стрілецька дивізія закінчила війну Єнакієво-Дупайською, 389 сд — Бердичівсько-Келецькою, а 110 гвардійська сд — Олександрійсько-Хінганською.

Минають роки, минають десятиріччя, але ніколи не померкнуть у пам'яті людей великі ратні подвиги воїнів українських фронтів, їх гідний вклад у нашу велику Перемогу, в захист свободи і незалежності Вітчизни.

¹ Освобождение городов.— М., 1955.— С. 293—303.

² Великая Отечественная война 1941—1945. Энциклопедия.— М., 1985.— С. 483.

³ Там же.— С. 614.

Н. В. Кокошко (Хмельницький)

Назвати всіх поіменно

Півстоліття мирного життя! І з кожним роком 9-го травня все менше ветеранів ми бачимо на святкових парадах, просто поруч з нами. Залишається тільки пам'ять. А що зробили ми, історики-науковці, краєзнавці, і що повинні зробити, аби цей подвиг воїнів, партизанів, учасників підпілля і самовідданість трудівників тилу пам'ятали завжди?

З 1987 р. триває робота над Зводом пам'яток культури Хмельницької області. За цей період співробітниками обласного відділу охорони пам'яток культури проведена велика пошукова робота: на території Хмельниччини виявлено та взято на облік і під охорону держави 234 поховання періоду 1941—1944 рр.

На жаль, велика кількість цих могил безіменна. Але якщо прізвища воїнів, що загинули у 1941 р. під час оборонних боїв, встановити майже неможливо через відсутність архівних матеріалів, то дані за січень-квітень 1944 р. зберігаються в Архіві Міністерства оборони Російської Федерації.

Двічі — у 1985 та 1989 рр. — працювали у ньому співробітники відділу. В результаті складена картотека на більш ніж дві тисячі нововиявлених прізвищ воїнів-визволителів, що загинули на території області у січні-квітні 1944 р.

На багатьох могилах Дунаєвецького, Кам'янець-Подільського, Ярмолинецького, Теофіпольського районів меморіальні плити з написом

«Прізвища похованих невідомі» тепер треба замінити на плити з прізвищами загиблих.

Один з численних прикладів пошукової роботи — дослідження історії братської могили с. Солобківців Ярмолинецького району Хмельницької області. До 1990 р. вважалося, що тут похований 91 воїн з 147-ї та 129-ї гвардійських стрілецьких дивізій 17-го стрілецького корпусу 1-ї гвардійської армії. Крім двох воїнів, які загинули в 1941 р., всі інші загинули 28 березня 1944 р. при визволенні села від фашистських окупантів.

На підставі вивчення даних Архіву Міністерства оборони Російської Федерації, списків облвійськкомату виявлені прізвища 94-х раніше невідомих радянських воїнів з 320-го стрілецького полку 129-ї гвардійської стрілецької дивізії, 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії, 379-го артилерійського полку 147-ї стрілецької дивізії 17-го стрілецького корпусу 1-ї гвардійської армії, 871-го стрілецького полку 276-ї стрілецької дивізії, 575-го стрілецького полку 161-ї стрілецької дивізії 22-го стрілецького корпусу 18-ї армії, 348-го артилерійського полку 141-ї стрілецької дивізії 30-го стрілецького корпусу 60-ї армії, 54-ї гвардійської танкової бригади 7-го гвардійського танкового корпусу 3-ї гвардійської танкової армії, що загинули та померли від ран в період з 21 березня по 2 квітня 1944 р. під час боїв за визволення від фашистських окупантів сіл Солобківців, Тернової, Сприсівки, Удрівців¹.

У 1955 р. останки воїнів з поховань у цих селах були перенесені до братської могили у Солобківцях.

Під час роботи з архівними документами встановлено, що прізвища дев'яти воїнів повинні бути викарбовані на іншій меморіальній плиті, оскільки вони загинули за визволення Нового Села цього ж району і там поховані².

Згідно з архівними документами у ході боїв за визволення Солобківців та найближчих населених пунктів пропали безвісти чотири воїни з 309-ї стрілецької дивізії³.

Та не всі документи Архіву Міністерства оборони Російської Федерації, що стосуються визвольних боїв на території Хмельниччини, досліджені. Але зроблено дуже багато. Мета цієї роботи — увічнення пам'яті кожного загиблого.

¹ Архів Міністерства оборони Російської Федерації, ф. 147, оп. 2, спр. 26, арк. 34, 44—47; ф. 161, оп. 18002, спр. 359, арк. 222.

² Там же, ф. 141, оп. 2, спр. 2, арк. 181—206; ф. 54, оп. 2, спр. 3, арк. 183—204.

³ Там же, ф. 309, оп. 2, спр. 9, арк. 204.